

TEENZ – en litteraturserie for udskolings elever med læsevanskeligheder

Af Grete Wiemann Borregaard og Dorte Sofie Mørk Emus

Undervisningsforløbene lægger op til mundtligt og skriftligt arbejde med litteratur i specialundervisningen i udskolingen, men også til at inddrage forskellige medier i processen. Der gives bl.a. inspiration til, hvordan eleverne kan trænes i at læse klart og flydende op og ideer til, hvordan de kan udtrykke en personlig forståelse af det læste.

Introduktion

At læse litteratur fylder rigtig meget i hele skoleforløbet. "Læsning i alle fag" er nærmest blevet et slogan i erkendelse af, at hvis ikke eleverne kan læse, får de store udfordringer i løbet af deres skolegang. Ikke blot fordi det bliver svært at følge med i dansktimerne, men også fordi læsningen er en nødvendig forudsætning for de fleste andre fag, der er på skemaet. Men selvom der er fokus på læsningen, er der stadig en stor gruppe elever, der har svært ved at læse alderssvarende litteratur, og for hvem bl.a. fagtekster giver store kvaler. Med det for øje har vi skrevet ungdomsserien TEENZ, der temamæssigt rammer elever fra ca. 12-16 år.

Når det gælder bøgernes læsbarhed, er der med valget af korte sætninger og ord taget hensyn til de svage læsere, men teksters sværhedsgrad bedømmes også på andre måder, hvilket bl.a. kommer til udtryk i *Fælles Mål Dansk 2009*: "Tilgængeligheden afhænger mest af alt af bekendtheden af ordene og miljøerne, ikke bare af ord- og sætningslængde. Det vigtigste er, at finde præcis de tekster, der løfter, interesserer og udfordrer de enkelte elever ..." (side 44). – Dette sidste har vi også forsøgt at leve op til i Teenz-bøgerne.

Bøgerne kan læses enkeltvis eller samlet i rækkefølge. Hver bog indledes med en introduktion af personerne. Det er de samme fem personer, der optræder i alle bøgerne, og beskrivelsen af dem fylder meget, da det jo netop er dem, eleverne skal leve sig ind i og spejle sig i. Derfor fylder arbejdet med personkarakteristik også meget i de følgende undervisningsforløb.

Eleverne kan endvidere møde de fem hovedpersoner og blive medlem af deres facebook-gruppe på: facebook.com/groups/138620756322081/

Litteratur:

"Fyr den af" – TEENZ 1 ([køb e-bogsudgaven på iTunes](#))

"På dybt vand" – TEENZ 2 ([køb e-bogsudgaven på iTunes](#))

"Poker" – TEENZ 3 ([køb e-bogsudgaven på iTunes](#))

"Festival" – TEENZ 4 ([køb e-bogsudgaven på iTunes](#))

"Kuren" – TEENZ 5 ([køb e-bogsudgaven på iTunes](#))

Tre forskellige måder at arbejde med TEENZ-serien på:

- **1. Eleverne læser alle fem bøger**
- **2. Eleverne læser forskellige bøger**
- **3. Alle læser én og samme bog**

Eleverne læser alle fem bøger:

Herved bliver serien læst i den tænkte rækkefølge og med det fulde kendskab til både den store historie og til personernes små individuelle historier.

Det kan være en udfordring for læsesvage elever at nå igennem det samme antal bøger på ca. samme tid som de mere læsesterke. Det kan derfor anbefales at gøre brug af e-bogsudgaverne af TEENZ-serien, da disse er udstyret med en oplæsningsfunktion.

Oversigt over aktiviteter og organisering

Formål	Danskfaglige aktiviteter	Organisering
Eleverne skal læse klart og flydende op Arbejde med ordforråd	Eleverne læser på skift de enkelte bøger højt for hinanden. Eleverne har fokus på svære eller ukendte ord og slår disse op enten på nettet eller i en ordbog	Eleverne deles op i grupper af 3. Hver elev har en særlig funktion: - <i>Oplæser</i> (denne elev læser det pågældende kapitel højt for de andre i gruppen)- <i>Genfortæller</i> (denne elev genfortæller kort, hvad der er sket i kapitlet)- <i>Notarius</i> (denne elev skriver svære eller ukendte ord ned under læsningen) For hvert kapitel bytter eleverne funktion.
At få styr på den overordnede handling	Forskellige tekststykker (bilag 1) fra de 5 bøger uddeles til grupperne. Grupperne skal nu gennem samtale finde frem til: • hvilke bøger de enkelte tekststykker tilhører• tekststykkernes kronologiske orden Rækkefølgen noteres som tal på tekststykket i kolonnen yderst til venstre. I den midterste kolonne er der plads til, at eleverne kan notere bogens titel.	Gruppearbejde

	Den rigtige rækkefølge er: Fyr den af: D-B-A-C-F-E På dybt vand: D-C-B-A-E-F Poker: C-D-E-A-B-F Festival: E-A-B-F-D-C Kuren: F-E-C-B-A-D	
Arbejde med person, karakteristik og ordfør-råd	Ordkort med forskellige tillægsord (bilag 2) printes ud og udleveres til grupperne. I grupperne skal eleverne nu diskutere og argumentere sig frem til de enkelte ords betydning og beslutte sig for, hvilke tillægsord, der passer til hver af de fem hovedpersoner. Eleverne behøver ikke at blive enige, og flere af tillægsordene kan passe til mere end en person.	Gruppearbejde Grupperne fremlægger to og to for hinanden og argumenterer for deres valg.
At arbejde med miljø At udtrykke en personlig forståelse af det læste At sætte sig ind i en tekst og bruge tekstens informationer til at danne hypoteser om personerne	Eleverne skal bruge de informationer, de har fået i de 5 bøger, til at danne sig nogle hypoteser om, hvad der mon vil ske med de fem hovedpersoner i fremtiden - f.eks. om 10 år. Dette kan fx gøres ved, at eleverne interviewer hinanden i rollen som en af hovedpersonerne. Eksempler på spørgsmål: • Har du taget en uddannelse og hvilken?• Hvor bor du og hvordan? I lejlighed, hus, kollektiv, bofællesskab?• Bor du sammen med nogen?• Hvad kan du lide at lave i din fritid?• Hvad vil du ønske der vil ske i dit liv?	Eleverne arbejder individuelt eller i makkerpar. Eleverne arbejder skriftligt eller med optagelse af lydfiler. Eleverne fremlægger deres beskrivelser for hinanden og skal kunne argumentere for, hvorfor de har tænkt, som de har.
At arbejde med personkarakteristik ud fra historierne miljø og handling	"Den alternative røde stol". En fra klassen skal forestille sig at være en af de fem personer - de andre ved ikke hvilken. De andre skal nu stille spørgsmål til vedkommende og prøve at finde ud af, hvilken af personerne vedkommende er.	Klassen

Eleverne læser forskellige bøger med mulighed for forskellig læsemængde

Herved får klassen som helhed et godt og bredt overblik over serien og specielt over seriens persongalleri. I hver bog præsenteres læserne for personerne – først med personbillede og dernæst med en kort personbeskrivelse, men gennem bøgernes handlinger og personernes indbyrdes måde at tænke og agere på, bliver dette billede en del mere nuanceret. Derfor giver det god mening at have fokus på personkarakteristikken.

Oversigt over aktiviteter og organisering

Formål	Danskfaglige aktiviteter	Organisering
At styrke elevernes læsevaner og lyst til at læse	Eleverne læser en selvvalgt bog, evt. som makkerpar eller som beskrevet tidligere (i det "blå" forslag)	Individuel læsning eller højtlesning i grupper
At arbejde med personkarakteristik ud fra historienes miljø og handling	Hver elev vælger en af bogens hovedpersoner - og ikke de samme. Midt på bordet lægges et stort stykke papir. Hver elev får et hjørne af papiret, som er "deres". Her skal de nu skrive stikord, som de mener, dækker den valgte person. Denne del af opgaven er tidsbegrænset (fx 3 minutter). Herefter skal hver enkelt elev læse de ord, han/hun har skrevet. Er der ord, som går igen og derfor kendetegner flere af personerne i bøgerne?	Gruppearbejde med 4 elever i hver gruppe
Personkarakteristik/miljø	Eleverne skal finde maks. 10 ting, som passer til en af personerne i bøgerne. Der kan være tale om fysiske ting som fx tøj, spillekort mv., men også fotos, musik, tekstuddrag eller andet. Der stilles dog det krav, at eleverne skal kunne argumentere for, på hvilken måde tingene passer til netop den valgte person. Tingene samles og udstilles. Klassekammeraterne skal nu gætte, hvilken person der er tænkt på.	Individuelt eller i makkerpar
Personkarakteristik	"Den røde stol". En elev fra klassen skal spille rollen som en af de fem hovedpersoner. De andre skal nu stille spørgsmål til vedkommende for at finde ud af, hvem han/hun er. Eksempler på spørgsmål: • Hvilken musik kan du lide at høre?• Bor du sammen med begge dine forældre?• Har du søskende?• Hvilke fritidsinteresser har du?• Har du en kæreste?	Klassen
Personkarakteristik	Der vælges en af de fem personer. Der skal nu laves en tegning af personen – eller anvendes en kopi af en af illustrationerne fra	Individuelt eller i makkerpar

Hvis du printer eller downloader fra dansklf.dk til undervisningsbrug, skal dette indberettes til Copydan Tekst & Node. Eksemplarfremsstillingen skal ske inden for de rammer der er nævnt i aftalen med Copydan.

	Teenz-serien. Illustrationen placeres midt på en side, fx i en cirkel. Herefter skal der skrives ord, der passer til den person, der er valgt – det må gerne være ord fra forskellige ordklasser.	
Flere ideer til arbejdet med personerne	• Overvej, hvilken slags musik de fem unge hører – hver for sig, og når de er sammen. Find et eksempel, og spil det for de andre i klassen.• Hvordan klæder personerne sig? Vælg en af personerne, og find tøj enten i et katalog eller på nettet.• Find en plakat/maleri, som de fem personer hver for sig vil have hængende på værelset.• Tag udgangspunkt i et IKEA-katalog. Hvad ville henholdsvis Lea, Mie, Tom, Lasse og Mark vælge? Hvor ville Mie købe sine møbler?	Individuelt eller i makkerpar

Alle læser én og samme bog

Herved får klassen en fælles læseoplevelse at referere til, hvilket giver mulighed for at gå i dybden med det overordnede tema, der er i hver enkelt bog.

Der arbejdes med faglitteratur, film eller forskellige net-fora, afhængigt af hvilken bog med hvilket tema, der er valgt.

Bøgernes hovedtemaer:

1. "Fyr den af"

Begrebet "døgnflue" eller talemåden "five minutes of fame" kredser begge omkring den tendens, der er oppe i tiden, hvor alle vil gøre næsten hvad som helst for at blive set og kendt. TV's reality-serier ruller dagligt over skærmen, hvad end det er i form af talentkonkurrencer, "De unge mødre" eller programmer, hvor mennesker bliver sat sammen på f.eks. en ø eller i et lukket hus, hvor de skal omgås og holde hinanden ud med tændte kameraer døgnet 24 timer.

- I artiklen [Et knæk i narcissismen](#) stiller Kristeligt Dagblad skarpt på DR's talentshow "X-faktor", og artiklen lægger op til kommentarer fra eleverne, evt. i form af læserbreve.

2. "På dybt vand"

Bogen berører den udfordring, der ligger i at være ung i dag og samtidig dyrke idræt på topplan. Hård træning, topform, fest og druk i weekenderne kan bare ikke forenes, og hvordan klarer man så det som ungt menneske? Bogen handler også om net-etik – hvor går grænsen for, hvad man kan lægge ud til offentligt skue på internettet af fx billeder af andre?

- På hjemmesiden www.dkr.dk/digital-mobning, (Det kriminalpræventive Råd) kan eleverne få klar information om, hvordan det forholder sig med digital mobning, og der gives ideer til, hvad man kan gøre for at stoppe denne form for mobning.
- På www.bornetelefonen.dk/Temaer/Digital-mobning.aspx kan eleverne i menuen finde emnet "Digital mobning og krænkelse" og herunder søge information under overskrifterne: Hvem er du på nettet? Er du blevet hacket? Trækker du stikket ud engang imellem? Digital mobning og krænkelse på mobilen og nettet.
- På www.bornetelefonen.dk/Temaer/Digital-mobning/Digital-mobning-film.aspx findes to forskellige film, der begge er delt i 2 afsnit af hver ca. 2 minutters længde. Den ene film handler om pige-mobning og fortæller, hvordan en ny pige i klassen udsættes for mobning og krænkelse ved brug af mobiltelefonen. Den anden film, hvor det er en dreng, der er hovedperson, kredser om samme problematik, som vi møder i "På dybt vand". I filmen drikkes en dreng fuld, hvorefter "kammeraterne" tager billeder, der lægges ud på nettet. Begge film er fantastisk rammende og tvinger tilskueren til at forholde sig til problematikken.

3. "Poker"

Alle vil gerne score kassen, og flere og flere unge prøver kræfter med de muligheder, der findes på nettet, bl.a. på net-kasino.

- På hjemmesiden ludomani.dk/ludomani/til-unge-om-ludomani (Center for Ludomani) kan eleverne bl.a. finde information om, hvad ludomani er, hvem der bliver ludomaner, og hvordan man bliver ludoman. Informationerne er skrevet til børn og unge i et lettilgængeligt sprog.
- Hjemmesiden ludomani.webs.com/ er lavet af to folkeskoleelever i forbindelse med deres projektopgave. Det er en god og informativ side, skrevet af unge for unge. - Her kan eleverne bl.a. opfordres til at lave en test og finde ud af, om de er potentielle ludomaner.

4. "Festival"

I en verden, hvor det i høj grad handler om at afsøge grænser, kan man komme let galt af sted. Mange – primært kvinder – har været ude for, at nogen har puttet noget i en drink på et diskotek, og at de efterfølgende ikke har været i stand til at huske, hvad der er foregået. "Drug rape" kaldes fænomenet.

- På voldtaegt.wordpress.com/elever/2-hvad-er-sex-overgreb/drug-rape-2/ kan eleverne finde relevant information om "drug rape" og voldtægt generelt. Der findes ligeledes undervisningsmateriale, som er lige til at downloade.
- Hjemmesiden www.sundhed.dk/borger/sygdomme-a-aa/akutte-sygdomme/sygdomme/forgiftninger/paatvungen-forgiftning/ Giver ligeledes nyttig information om det de her kalder påtvungen forgiftning.

5. "Kuren"

Bogen har brugen af doping som overordnet tema, selvom det hovedpersonen udsætter sig selv for, "kun" er doping i mild grad.

- www.sundhed.dk/borger/sygdomme-a-aa/sundhedsoplysning/idraet-og-motion/doping-og-skadevirkninger/ - her kan eleverne læse en kort, men informativ artikel om børn og doping, og hjemmesiden giver endvidere gode links til dem, der gerne vil vide endnu mere om emnet.

Oversigt over aktiviteter og organisering

Formål	Danskfaglige aktiviteter	Organisering
At styrke elevernes læsevaner og lyst til at læse	Eleverne læser den valgte bog, evt. som makkerpar eller som beskrevet tidligere	Individuel læsning eller højtlesning i grupper (evt. brug af e-bogsudgaven – link følger)
At leve sig ind i historien	Eleverne skal lave et rollespil, hvor de samtaler om det overordnede tema samt om evt. andre temaer, mens de lever sig ind i rollerne som de fem hovedpersoner. Emnerne kan være: hash, motion, skole osv.	I grupper af 5 Rollespillet vises for klassen
At arbejde med tema-tikker/ informationssøgning	Eleverne finder frem til den valgte bogs overordnede tema og arbejder videre med det pågældende tema ud fra ovenstående links og letlæselige fagtekster. Eleverne fremlægger deres arbejde for klassen	Individuelt eller i mindre grupper Fremlæggelse i klassen
At arbejde med den skriftlige fremstilling	Eleverne skriver eller kreerer (evt. som lydfil) en kort anmeldelse af en af de læste bog. Anmeldelsen kan sendes til mail@tween-books.dk . Anmeldelsen kan også laves som en "bog-trailer". Der kan evt. findes inspiration i artiklen "Book-trailere i litteratur-undervisningen" (Dansk 3/2012) Eller find info her: danskogit.blogspot.dk/2011/08/bogreklamer.html	Individuelt eller i mindre grupper
At arbejde med den skriftlige fremstilling	Med udgangspunkt i elevernes kendskab til TEENZ-serien, hovedpersonerne og historierne kan eleverne skrive en fortsættelse til en af de 5 bøger. Fortsættelsen kan evt. sendes til mail@tween-books.dk De bedste vil blive præmieret med et samlet sæt af de fem bøger i serien.	Individuelt eller i makkerpar

Hvis du printer eller downloader fra dansklf.dk til undervisningsbrug, skal dette indberettes til Copydan Tekst & Node. Eksemplarfremsstillingen skal ske inden for de rammer der er nævnt i aftalen med Copydan.

Hvis du printer eller downloader fra dansklf.dk til undervisningsbrug, skal dette indberettes til Copydan Tekst & Node. Eksemplarfremsstillingen skal ske inden for de rammer der er nævnt i aftalen med Copydan.